

Я. Ю. Орленко,
к. е. н., докторант, Донецький державний університет управління

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Y. Orlenko,
Ph. D. Doctoral Student, Donetsk State University of Management

METHODOLOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF THE MECHANISM OF THE STATE SUPPORT OF INVESTMENT ACTIVITY IN AGRICULTURE IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY OF UKRAINE

У статті розкрито особливості формування механізмів регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві; систематизовано етапи інвестиційної діяльності; сформульовано загальні та специфічні принципи здійснення інвестиційних процесів; розкрито вплив інвестиційних процесів на розвиток сільського господарства в контексті продовольчої безпеки України.

In article features of formation of mechanisms of regulation of investment processes in agriculture are opened; stages of investment activity are systematized; the general and specific principles of implementation of investment processes are formulated; influence of investment processes on agriculture development in a context of food security of Ukraine is opened.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні процеси, державне регулювання, сільське господарство, державна підтримка.

Key words: investments, investment processes, government regulation, agriculture, state support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах активізація інвестиційного процесу є не тільки основною умовою виведення сільського господарства з глибокої кризи, а й стає найважливішим визначальним чинником подальшого його розвитку. Необхідним є не тільки реформування суспільного устрою на селі шляхом інституційних перетворень, що було пріоритетом у початковий період аграрної реформи, але й залучення в аграрний сектор великомасштабних інвестицій. Гостро їх потребують практично всі сфери і галузі АПК, чи то сільське господарство, переробна промисловість, фондovиробничі галузі або житлова сфера села. Інвестиції в сільське господарство сприяють прискоре-

ному переходу на нові високопродуктивні та ресурсозберігаючі технології, поліпшенню фінансового становища сільськогосподарських товаровиробників та їх матеріально-технічної бази, підвищенню платоспроможності підприємств та продуктивності праці, на основі використання сучасних технологій, прогресивних форм організації виробництва праці та управління, стабілізації екологічного становища в сільському господарстві. Для вирішення завдання щодо активізації інвестиційної діяльності необхідно мати чітке уявлення про зміст і структуру інвестиційних процесів, методологічних особливостей дослідження та формування механізмів державної підтримки інвестицій в аграрному секторі економіки.

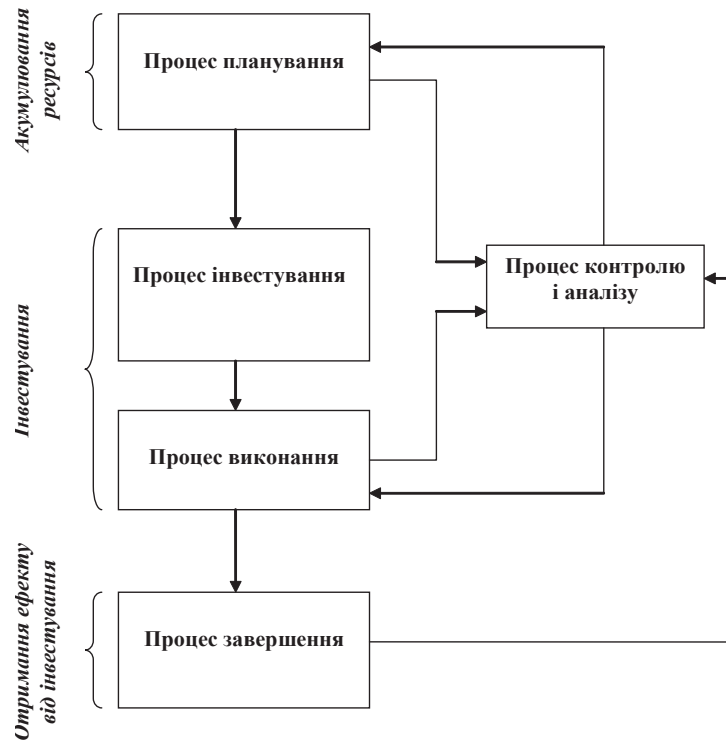


Рис. 1. Основні етапи інвестиційної діяльності

МЕТА СТАТТІ

Розкрити методологічні аспекти формування механізму державної підтримки інвестиційної діяльності в сільському господарстві в контексті продовольчої безпеки України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інвестиційний процес або інвестиційна діяльність — це динамічний процес, що включає в себе кілька етапів і підпроцесів. Науковці виділяють 3 основні етапи інвестиційної діяльності [1; 2; 4; 6; 9; 10]:

- 1) акумуляція ресурсів;
- 2) інвестування;
- 3) отримання ефекту від інвестування (рис. 1).

У рамках кожного етапу інвестиційної діяльності протікають певні процеси або підпроцеси основного інвестиційного процесу. На етапі акумуляції ресурсів відбувається мобілізація вільних коштів, які потенційно можуть бути інвестиціями і відбувається процес планування. Розробляється концепція інвестиційного проекту, техніко-економічне обґрунтування, вивчаються варіанти проекту, проводиться підготовка контрактної і проектної документації, затверджується бізнес-план, приймаються інвестиційні рішення і обговорюються попередні фінансові домовленості. Закінчується даний етап підписанням інвестиційного договору, в якому визначаються права і обов'язки учасників стосовно розміру вкладених коштів, строків, порядку вкладення, їх взаємодії під час реалізації інвестиційного проекту, порядок користування об'єктом інвестицій, вирішуються питання щодо набуття права власності на створений об'єкт, розподілу доходів від експлуатації об'єкта та інші умови.

Другий етап — інвестування, характеризується тим, що в цей період здійснюється сукупність практичних дій

з реалізації інвестицій, упровадження інвестиційного проекту, тобто за виконанням інвестиційного договору. Дії щодо реалізації інвестиційного договору набувають правової форми шляхом укладення різних договорів. У рамках даного етапу протікають процеси інвестування та виконання.

Третій етап — отримання ефекту від інвестування, в рамках якого здійснюється процес завершення, отримання віддачі від приросту капітальної вартості у формі доходу або інших ефектів, що відображають реалізацію цілей інвестиційних процесів. На цьому етапі досягається кінцева мета інвестування: отриманий прибуток знову спрямовується на інвестиції.

Як правило, початкові і кінцеві етапи інвестиційних процесів замикаються, утворюючи новий взаємозв'язок: дохід — ресурси. Процес накопичення повторюється, причому він, не будучи елементом інвестиційної діяльності, являє собою її необхідну передумову. Один оборот інвестицій, тобто рух вартості, авансованої у капітальне майно, починаючи з моменту акумуляції коштів до моменту їх відшкодування називається інвестиційним циклом. Практична діяльність фізичних та юридичних осіб, а також держави, щодо реалізації інвестиційного процесу становить інвестиційну діяльність.

Необхідно також виділити ще один важливий процес інвестиційної діяльності — процес контролю і аналізу, який безпосередньо входить у всі етапи інвестиційної діяльності. У рамках цього процесу відбувається контроль і аналіз інших процесів, відбувається їх коригування при відхиленні від плану. Наявність процесу контролю та аналізу забезпечують постійний зворотний зв'язок і управління інвестиційним процесом в цілому.

Таким чином, можна стверджувати, що інвестиційний процес являє собою специфічний для певної економічної системи процес, що включений в простір еко-

Таблиця 1. Вплив інвестиційних процесів на розвиток сільського господарства в контексті продовольчої безпеки України

Види ефекту	Прямий (оперативний)	Непрямий (тактичний)	Очікуваний (стратегічний)
Фінансовий	Оптимізація кредиторської і дебіторської заборгованості	Зростання податкових надходжень	Зниження в потребі трансфертів
Економічний	Зростання валового регіонального продукту і прибутковості сільськогосподарських підприємств	Оптимізація цін на сільськогосподарську продукцію	Зростання інвестиційної привабливості галузі
Соціальний	Зростання доходів населення	Зростання життєвого рівня і зайнятості населення	Зростання якості життя і зниження відтоку населення із села
Екологічний	Зниження екологічного впливу	Підвищення ефективності використання ресурсів регіону	Зростання ресурсного потенціалу регіону

номічних відносин у масштабах конкретної галузі або регіону і при ефективній його реалізації сприяє зміцненню і розвитку економіки галузі та регіону. Інвестування або інвестиційний процес — є процес виробництва та накопичення засобів виробництва і фінансів для забезпечення руху і відтворення капіталу, а інвестиційна сфера охоплює всю сукупність галузей національної економіки, в яких відбувається накопичення засобів виробництва і фінансових ресурсів, що забезпечують відтворення капіталу [9, с. 45].

Як було вже зазначено, інвестиційний процес є циклічним процесом. Початок інвестиційного процесу може бути як автоматичним в системі безперервного інвестиційного розвитку, так і ініційованим будь-ким з учасників інвестицій. При цьому важливим є те, що інвестиційний процес передбачає рівномірність входу кожного з учасників в інвестиційний процес.

Інвестиційний процес не може здійснюватися без певних принципів. Виділяють чотири основних принципи здійснення інвестиційного процесу [10, с. 75].

Безперервність — інвестиційний процес заснований на безперервному інвестуванні, як основі економічного зростання. Припинення або циклічне скорочення інвестування призводить до гальмування економічного зростання та відхилення економічної системи від досягнутого рівня.

Гнучкість — інвестиційні стратегії передбачають можливість зміни в процесі їх реалізації для досягнення найбільшої ефективності процесу.

Альтернативність — інвестиційний процес має альтернативний характер за всіма елементами і передбачає можливість оптимізації.

Інноваційність — інвестиційний процес спрямований на удосконалення системи або на розширення виробництва, навіть просте відтворення на основі амортизації при своїй реалізації повинно носити інноваційний характер, що враховує накопичені в економічній системі зміни.

У кожній сфері економіки здійснення інвестиційних процесів має свої особливості. Стратегічна значимість аграрного сектора економіки обумовлює необхідність комплексної оцінки ролі і значення інвестиційних процесів не тільки з точки зору інвестора, але і суспільства, а також держави. Аграрні інвестиції дозволяють не тільки задовольняти потреби безпосередніх учасників інвестиційного процесу, а й вплива-

ють на соціально-економічну ситуацію на сільській території, в регіоні, державі. У зв'язку з цим, інвестиційні процеси охоплюють інтереси не тільки окремих підприємств і організацій, що беруть участь в них, а й, як мінімум, економіку регіону. Інвестиційний процес дозволяє цілеспрямовано використовувати і розвивати інвестиційний потенціал економічної системи регіону для досягнення соціально-економічного ефекту. У рамках такого підходу інвестиційний процес можна трактувати як процес використання та підвищення інвестиційного потенціалу території.

Таким чином, інвестиційні процеси спрямовані на задоволення потреб і досягнення цілей на декількох рівнях управління економічною системою і в різні терміни. У теорії інвестицій прийнято виділяти два цикли здійснення інвестиційного процесу:

1) короткостроковий, в рамках якого реалізуються інтереси безпосередніх учасників інвестиційного процесу — підприємств, організацій та їх власників;

2) довгостроковий, що спрямований на реалізацію інтересів суспільства і держави за рахунок зростання потенціалу територіальної економічної системи [8, с. 24].

Короткостроковий цикл реалізації інтересів учасників інвестиційного процесу передбачає досягнення поточних цілей фінансово-економічної діяльності за найбільш повного використання наявного потенціалу економічної системи. Дані інвестиції не призводять до значних змін у структурі регіональної економіки, а ті зміни, які при цьому відбуваються, носять порівняно короткостроковий характер. Важливість даної частини інвестиційного процесу обумовлена тим моментом, що саме вона визначає привабливість регіону для інвесторів, особливо великих інвесторів. Інвестиції в короткостроковому циклі формально визначаються фінансовими показниками окупності проекту, а також іншими показниками економічної ефективності [3, с. 65].

Довгостроковий цикл зростання потенціалу економічної системи визначає можливості економічної системи регіону для розвитку. Збільшення інвестиційного потенціалу є стратегічним заходом, ефективність від якого може проявитися в досить віддаленому періоді. Тому довгостроковий цикл у певній мірі є внутрішньо-регіональним процесом, що спрямований на внутрішньо-осистемні інтереси, які не завжди відповідають поточним інтересам учасників інвестиційного процесу.

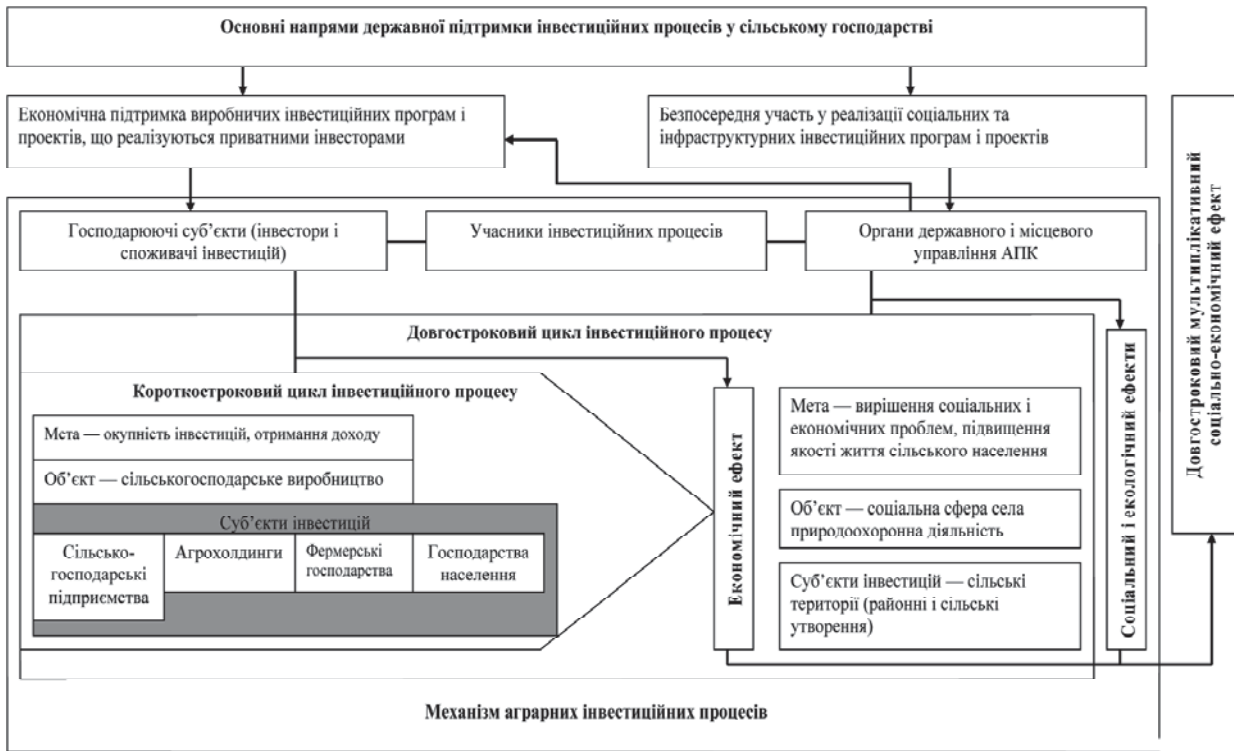


Рис. 2. Основні напрями державної підтримки і механізм аграрних інвестиційних процесів у сільському господарстві в контексті продовольчої безпеки України

Поділ інвестиційного процесу за довгостроковим і короткостроковим циклом є необхідним ще тому, що в даних циклах можливий різний підхід до системи показників, що оцінюють ефективність процесу. Принаймні, у показників виникають різні пріоритети. Інвестиції в довгостроковий цикл оцінюються через ефект довгостроковості інвестицій і через мультиплікативний ефект для підприємств регіону, який визначається використанням ресурсів регіону у виробництві продукції проекту (частка регіональної доданої вартості) і через зворотний мультиплікативний ефект використання продукції, що виготовлена при реалізації проекту регіональними підприємствами (ефект імпортозаміщення) [8, с. 134].

Ефект інвестиційних процесів для регіональної економічної системи може проявлятися в декількох видах (табл. 1). Ефект від інвестицій проявляється як у прямій, непрямій та очікуваній формі. Прямий ефект від інвестицій визначається приростом внутрішнього регіонального продукту (ВРП). Приріст регіонального продукту визначається, перш за все, ефективністю вкладення інвестицій, особливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Основним механізмом, що регулює прямий ефект є механізм приросту віддачі від потенціалу або інтенсифікації його використання. Соціальний ефект від впровадження інвестиційних проектів традиційно оцінюють у кількості новостворених робочих місць і питомою вагою рівня заробітної плати та інших соціальних виплат. У короткостроковому періоді, особливо в умовах нестабільної зайнятості в галузі, такий підхід цілком виправданий.

Ефект від інвестицій однозначно носить мультиплікативний характер. Поняття "мультиплікатор" (від лат. Multiplier — примножуючий) було введено в

економічну теорію в 1931 р. англійським економістом Р. Каном. Розглядаючи вплив суспільних робіт, які організувала для боротьби з економічним спадом і безробіттям адміністрація Рузвельта, він зазначав, що державні інвестиції в суспільні роботи призводять до "мультиплікативного" ефекту зайнятості: виникає не тільки первинна, але і вторинна, третинна тощо зайнятості. Інакше кажучи, першочергові інвестиційні витрати бюджетних коштів призводили до купівельної спроможності та зайнятості населення. Ці уявлення знайшли відображення незабаром у кейнсіанській теорії мультиплікативного ефекту. Під мультиплікатором у кейнсіанської теорії розуміється коефіцієнт, що показує залежність зміни обсягу виробництва і національного доходу від зміни інвестицій. Кейнс доводив, що збільшення інвестицій призводить до зростання національного доходу, причому на величину більшу, ніж первинний приріст інвестицій. Інвестиції в економіку викликають ланцюгову реакцію у вигляді приросту доходу і зайнятості [3, с. 188].

Не можна вважати, що ефект мультиплікатора, при будь-якому його значенні, позитивно позначається на економіці. Цілком можливий і негативний зворотний "ефект" у результаті спаду інвестиційної активності, при якому неминучі великі втрати національного доходу. Ефект мультиплікатора відчувається не в будь-якій економіці, а тільки в тій, де є незайнята робоча сила і виробничі потужності, що не використовуються. Тільки в цьому випадку стає можливим "дешево" нарощування обсягу виробництва за рахунок незначних додаткових інвестицій [2, с. 59]. Дане теоретичне положення є актуальним для сучасного етапу розвитку аграрного сектора економіки України, оскільки завдання збільшення виробництва сільськогосподарської

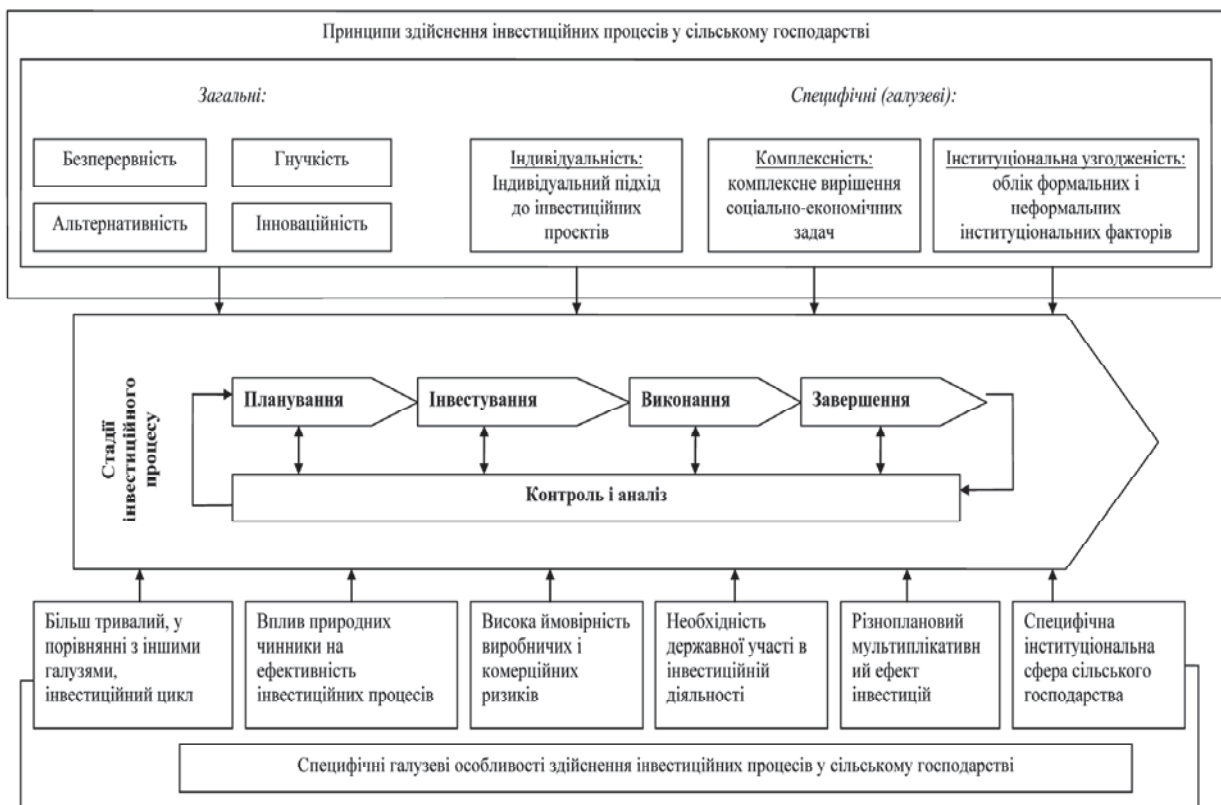


Рис. 3. Метрологічні принципи і особливості інвестиційних процесів у сільському господарстві

продукції є в даний час однією з пріоритетних. Необхідний своєрідний "інвестиційний поштовх", що дозволить би використовувати ефект мультиплікатора. На думку деяких учених, для створення першочергового "інвестиційного поштовху" і підвищення мультиплікативного ефекту необхідно:

- 1) використовувати державні інвестиції;
- 2) спрямовувати їх не на будівництво нових і реконструкцію діючих підприємств, а на суспільні роботи.

Разом з тим, відзначається, що такий "поштовх" може спрацювати в умовах кризи перевиробництва, коли важливим є створення додаткового платоспроможного попиту, а не поставляти на ринок додаткові товари. Саме так можна створювати нові робочі місця, розширюючи рівень зайнятості [2, с. 66]. Ситуація в аграрному секторі економіки України інша, її можна охарактеризувати як криза недовиробництва на тлі відсутності стабільного регульованого попиту на більшість видів сільськогосподарської продукції вітчизняних товаровиробників та зростання безробіття серед сільського населення. Вибір пріоритетів інвестування в сільське господарство України повинен враховувати ці обставини.

Державна підтримка аграрних інвестиційних процесів повинна здійснюватися за двома стратегічними напрямками:

- 1) економічна підтримка виробничих інвестиційних програм і проєктів, що реалізуються приватними інвесторами;
- 2) безпосередню участь в реалізації соціальних та інфраструктурних інвестиційних програм і проєктів (рис. 2).

Розроблений механізм інвестиційних процесів у сільському господарстві включає в себе два вкладених

цикли інвестиційного процесу, що взаємопов'язані з двома основними зацікавленими суб'єктами інвестиційної діяльності:

- 1) суб'єкти господарювання, що беруть участь у інвестиційному процесі (інвестори і споживачі інвестицій);
- 2) державні органи управління АПК, що беруть участь в інвестиційному процесі і регулюють його на різних рівнях: державному, регіональному тощо.

Короткостроковий цикл інвестиційного процесу спрямований, перш за все, на отримання економічного ефекту у вигляді окупності інвестицій і отримання доходу інвесторами. В якості об'єкта інвестицій у сільське господарство розглядається виробництво, суб'єктами виступають різні типи сільськогосподарських товаровиробників. У довгостроковому циклі метою аграрних інвестиційних процесів є отримання соціального та екологічного ефектів. Довгостроковими цілями інвестиційних проєктів у сільському господарстві має стати вирішення соціальних та екологічних проблем, підвищення якості життя сільського населення. Об'єкт інвестицій в довгостроковому циклі розширюється: здійснюються вкладення в соціальну інфраструктуру села і природоохоронну діяльність за різними напрямками. Суб'єктами довгострокових інвестиційних процесів є не тільки сільськогосподарські товаровиробники, а й сільські території.

Забезпечити єдність і взаємозв'язок короткострокового і довгострокового циклів інвестиційного процесу в сільському господарстві можна тільки за умови обов'язкової участі в ньому держави з одного боку як співучасника, що забезпечує необхідними ресурсами досягнення довгострокових цілей, а з іншого боку — як активного регулятора всього механізму інвестицій-

ної діяльності в сільському господарстві. Узгоджена реалізація аграрних інвестиційних процесів в коротко-строгому і довгостроковому інвестиційному циклах, забезпечує задоволення економічних інтересів та вирішення соціальних та екологічних проблем, можлива лише за активної державної підтримки інвестиційної діяльності в аграрному секторі національної економіки.

Дослідження та формування механізмів державної підтримки інвестиційних процесів у сільському господарстві має здійснюватися на основі врахування всього комплексу методологічних особливостей, що властиві даному сектору економіки (рис. 3). Механізм інвестиційної діяльності в сільському господарстві, на нашу думку, специфічний і вимагає особового вивчення і застосування, що дозволить підвищити ефективність державної підтримки та регулювання інвестиційних процесів в даному секторі економіки.

Методологія формування ефективних механізмів державної підтримки аграрних інвестицій повинна бути заснована не тільки на загальновідомих, але і на специфічних для даної галузі принципах інвестиційних процесів. Сформульовані принципи інвестиційних процесів у аграрному секторі економіки вимагають доповнення новими — специфічними галузевими принципами. До таких принципів доцільно віднести наступні.

Індивідуальність. Планування і реалізація кожного інвестиційного проекту в сільському господарстві вимагає індивідуального підходу. У цій галузі не може бути типових рішень, оскільки значний вплив природно-кліматичних і соціальних чинників створює велику різноманітність умов інвестування. Це вимагає комплексної адаптації схеми реалізації інвестиційного процесу до природних, соціальних і економічних умов кожної конкретної місцевості.

Комплексність. Інвестиції в сільському господарстві мають здійснюватися комплексно і бути спрямованими на досягнення не тільки економічних цілей, а й соціальних. Односторонній підхід до інвестування в сільське господарство, що спрямований тільки на окупність проекту та одержання доходу в даному секторі економіки неприпустимий. Сільське господарство — не просто галузь економіки, а специфічне середовище існування людства. Будь-які інвестиції в сільське господарство це одночасно інвестиції в конкретну сільську місцевість.

Інституційна узгодженість. Сучасне сільське господарство України з точки зору теорії інституціоналізму є специфічним інституціональним середовищем, що включає системи формальних і неформальних інститутів. Особливістю інституційного середовища українського сільського господарства є велике різноманіття форм власності і укладів господарювання, а також сильний вплив неформальних інститутів на господарську діяльність. Довгі роки совгоспно-радгоспного ладу в сільському господарстві залишили істотний слід в устоях, традиціях, поглядах сільського населення, його звичках і підходах до ведення сільського господарства. За роки реформ з'явилися нові форми власності і господарювання, нові формальні і неформальні лідери агробізнесу, люди з новим мисленням і світоглядом. У багатьох випадках це призвело в даний час до змішання тра-

дицій і поглядів, до формування нестійкого і неоднорідного неформального інституційного середовища. Цей чинник обов'язково необхідно враховувати при плануванні та реалізації інвестиційних проектів у конкретних регіонах і сільських місцевостях. Не всі інновації та інвестиції можуть отримати схвалення з боку місцевих жителів, бути зрозумілі ними. У таких випадках розраховувати на підтримку місцевого населення і його участь в інвестиційних проектах можна, що значно ускладнює або робить практично неможливою їх реалізацію в конкретних районах. Ці обставини роблять завдання узгодження інвестицій з особливостями інституційного середовища в сільському господарстві одним з найважливіших.

Методологія формування ефективних механізмів державної підтримки та регулювання інвестиційних процесів у сільське господарство повинна базуватися на сформульованих загальних та специфічних принципах, а також враховувати галузеві особливості, до числа яких слід віднести кілька специфічних чинників, що впливають на ефективність державної підтримки та інвестиційних процесів.

1. Більш тривала, порівняно з іншими галузями, тривалість інвестиційних циклів. Вплив цього чинника обумовлено об'єктивними властивостями сільського господарства як галузі з тривалими технологічними циклами виробництва продукції, освоєння інновацій та інвестицій.

2. Вплив природних чинників на ефективність інвестиційних процесів також носить об'єктивний характер. Виробничі процеси в сільському господарстві тісно взаємопов'язані з природними процесами. Істотний вплив на результати та ефективність виробничої діяльності надають природно-кліматичні чинники, особливо в рослинництві. Це необхідно враховувати при плануванні та реалізації інвестиційних проектів, зокрема, при визначенні можливих термінів окупності, оцінці рівня ризиків тощо.

3. Високий ступінь ризиків інвестиційних вкладень в аграрний сектор економіки в даний час обумовлений не тільки об'єктивним впливом природних чинників, а й нестабільністю вітчизняних ринків сільськогосподарської продукції. На жаль, поки сезонні і річні коливання рівня цін на сільськогосподарську продукцію в нашій країні відчутні. Це необхідно враховувати при оцінці ризиків у механізмі інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки.

4. Необхідність державної участі в інвестиційній діяльності обумовлена стратегічною значимістю сільського господарства в соціально-економічному розвитку країни, а також множинністю цілей інвестиційних процесів: економічних, соціальних і екологічних.

5. Інвестиції в сільське господарство, також як і інвестиції в інші галузі економіки мають мультиплікативний ефект, однак він носить різний характер: комплексні та науково обгрунтовані аграрні інвестиції призводять до виникнення мультиплікативного ефекту не тільки в економіці, але і в соціальній сфері, а також в екології.

6. Специфічне інституційне середовище сучасного багатоукладного сільського господарства — той чинник, вплив якого часто не враховується при впрова-

дженні інновацій та здійсненні інших аграрних перетворень. Роль і значення інституційного середовища є вирішальним. Специфічність інституціонального середовища пов'язана з тим, що нині в сільському господарстві можна виділити чотири типи суб'єктів-одержувачів інвестицій:

- 1) великі агроформування холдингового типу, як правило, з вертикально диверсифікованою структурою агробізнесу;
- 2) сільськогосподарські підприємства різних розмірів;
- 3) селянські (фермерські) господарства;
- 4) особисті підсобні господарства сільського населення.

Усі зазначені типи сільськогосподарських товаровиробників мають різний рівень формальної і неформальної готовності до сприйняття та реалізації інноваційних та інвестиційних процесів. Будь-які інновації та інвестиції в сільське господарство повинні оцінюватися з точки зору їх сприйнятливості формальними і неформальними інститутами в рамках конкретних напрямів, об'єктів і суб'єктів інвестування.

ВИСНОВКИ

Таким чином, методологія формування механізмів державної підтримки та регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві повинна ґрунтуватися на загальних і специфічних принципах здійснення інвестиційних процесів, враховувати галузеві особливості аграрного інвестиційного середовища. Особливістю методології дослідження та формування ефективної системи державного регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві є необхідність врахування специфічних умов і чинників, що впливають на інвестиційну діяльність у даному секторі економіки, що обумовлені: технологічними особливостями; впливом природних чинників на сільськогосподарське виробництво; підвищеними виробничими і комерційними ризиками; необхідністю обов'язкової державної участі в інвестиційній діяльності; різноплановістю мультиплікативного інвестиційного ефекту і специфічним інституціональним середовищем, що має свої особливості в різних регіонах.

Література:

1. Аверьянов Н. Государственное регулирование агропромышленного производства / Н. Аверьянов // Экономист. — 2006. — № 10. — С. 71—75.
2. Аграрна реформа в Україні / за ред. П.І. Гайдуцького. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 424.
3. Алейнікова О.В. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті продовольчого забезпечення населення України: теорія, методологія, сучасні механізми: [монографія] / О.В. Алейнікова. — Миколаїв: Принтекс, 2012. — 487 с.
4. Амбросов В.Я. Совершенствование финансово-кредитного механизма АПК / В.Я. Амбросов // Проблемы экономики агропромышленного комплекса и формирования його кадрового потенціалу: [кол. моногр.]: у 2 т. / за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. — К.: ІАЕ, 2000. — Т. 1. — С. 382—386.

5. Болдуєв М.В. Державне регулювання регіонального агропромислового комплексу: монографія / М.В. Болдуєв. — Запоріжжя: КПУ, 2009. — 304 с.

6. Концепція реформування управління аграрним сектором / [Саблук П.Т., Ситник В.П., Кропивко М.Ф., Кваша С.М., Алексійчук В.М. та ін.]. — [2-ге вид., доповн.]. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 60 с.

7. Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності / А.С. Музиченко. — К.: Науковий світ, 2001. — 345 с.

8. Орловська Ю.В. Стратегічне управління інвестиціями в регіональний розвиток / Ю.В. Орловська. — К.: Знання України, 2004. — 336 с.

9. Онищенко В. Инвестиционная политика региона / В.А. Онищенко. — Донецк: ІЗПИ НАН України, Юго-Восток, 2001. — 255 с.

10. Пілюшенко В. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком території / В.Л. Пілюшенко, Б.І. Адамов, І.В. Шкрабак: [Монографія]. — Донецьк: ВІК, ДонДУУ, 2007. — 317 с.

References:

1. Aver'janov, N. (2006), "State regulation of agricultural production", *Jekonomist*, vol. 10, pp. 71—75.
 2. Hajduts'kyj, P.I. (2005), *Ahrarna reforma v Ukraini [Agrarian reform in Ukraine]*, NNTs ІАЕ, Kyiv, Ukraine.
 3. Alejnikova, O. V. (2012), *Derzhavne rehulivannia ahrarnoho sektoru ekonomiky v konteksti prodovol'choho zabezpechennia naseleennia Ukrainy: teoriia, metodolohiia, suchasni mekhanizmy [State regulation of the agricultural sector in the context of food security of the population of Ukraine: theory, methodology, modern mechanisms]*, Prynteks, Mykolaiv, Ukraine.
 4. Ambrosovb, V. Ja. (2000), *Sovershenstvovanie finansovo-kreditnogo mehanizma APK [Improving the financial and credit mechanism agrarian and industrial complex]*, ІАЕ, Kyiv, Ukraine.
 5. Bolduiev, M. V. (2009), *Derzhavne rehulivannia rehional'noho ahropromyslovoho kompleksu [State regulation of regional agroindustrial complex]*, KPU, Zaporizhzhia, Ukraine.
 6. Sabluk P. T., Sytnyk V. P., Kropyvko M. F., Kvasa S. M. and Aleksijchuk V. M. (2005), *Kontsepsiia reformuvannia upravlinnia ahrarnym sektorom [The concept of governance reforms agricultural sector]*, 2-nd ed., NNTs ІАЕ, Kyiv, Ukraine.
 7. Muzychenko, A.S. (2001), *Derzhavne rehulivannia investytsijnoi diial'nosti [State regulation of investment activity]*, Naukovyj svit, Kyiv, Ukraine.
 8. Orlovs'ka, Yu. V. (2004), *Stratehichne upravlinnia investytsiiamy v rehional'nyj rozvytok [Strategic management of investments in regional development]*, Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
 9. Onishhenko, V. (2001), *Investicionnaja politika regiona [The investment policy of the region]*, Jugo-Vostok, Doneck, Ukraine.
 10. Piliushenko V.L., Adamov, B.I. and Shkrabak, I.V. (2007), *Upravlinnia innovatsijno-investytsijnym rozvytkom terytorii [Managing innovation and investment development area]*, VIK DonDUU, Donets'k, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 03.05.2013 р.*